

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Бакалаврська робота
ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ СУЧАСНИХ ЗАКАРПАТСЬКИХ
ПИСЬМЕННИКІВ

КОВАЧ НІКОЛЕТТА ІВАНІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність: 014 «Середня освіта (Українська мова і література)»

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри
Протокол №96 / 02.10.2023

Науковий керівник:

Барань Єлизавета Балажівна

доктор філософії у галузі «Гуманітарні науки», доцент кафедри філології

Завідувач кафедри :

Берегсасі Аніко Ференцівна

доктор з гуманітарних наук, професор, доцент

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202 року

Протокол № _____ / 202

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота
ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ СУЧАСНИХ ЗАКАРПАТСЬКИХ
ПИСЬМЕННИКІВ

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

КОВАЧ НІКОЛЕТТА ІВАНІВНА

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність: 014 «Середня освіта (Українська мова і література)»

Науковий керівник: Барань Єлизавета Балажівна
доктор філософії у галузі «Гуманітарні науки», доцент кафедри філології

Рецензент: Дудич Катерина Іванівна
доктор філософії у галузі «Гуманітарні науки», доцент кафедри філології

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Filológia Tanszék

A KORTÁRS KÁRPÁTALJAI ÍRÓK BESZÉDSTÍLISÁNAK LEXIKAI SAJÁTOSSÁGAI

Szakdolgozat

Készítette: KOVÁCS NIKOLETTA
IV. évfolyamos ukrán nyelv és irodalom
szakos hallgató

Témavezető: Barány Erzsébet
PhD

Recenzens: Dudics Katalin
PhD

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I.....	7
ПРИРОДА ЛЕКСИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ СЛОВА	7
1.1 Лексема, як базова одиниця лексичного слова	8
1.2 Роль лексичного значення у мові	9
РОЗДІЛ II.	11
ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ПОГЛЯДУ ЇЇ ВЖИВАННЯ	11
2.1 Архаїзми, історизми, неологізми, діалектизми	11
2.2 Вплив говірок на літературну мову	14
2.3 Особливості закарпатських говорів.....	16
2.4 Визначення вчених про поняття «діалектологія»	19
РОЗДІЛ III.....	24
ТВОРЧІСТЬ СУЧАСНИХ ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	22
3.1 Життєвий і творчий шлях письменників	24
3.2 Діалектний словник мови письменників	27
3.3 Лексеми, запозичені з угорської мови.....	39
3.4 Тематична класифікація діалектизмів.....	41
3.5 Класифікація діалектизмів за частинами мови	43
ВИСНОВОК.....	45
Список використаної Література.....	47

ВСТУП

У сучасному світі, де культурна різноманітність та мовна спадщина зберігаються як цінні складові суспільства, дослідження лексичних особливостей мовостилів регіональних письменників стає актуальною та цікавою темою для наукових досліджень. Особливе місце серед таких регіонів посідає Закарпаття, яке відрізняється багатством культурних та етнічних традицій.

Письменництво Закарпаття має свої унікальні особливості, серед яких варто виокремити лексичні особливості мовостилів сучасних представників літературної спадщини цього регіону. У більшості існуючих умов, в його складі має безліч місцевих територіальних діалектів і говірок, які служать засобом спілкування для широких мас людей. Вони є однією з різновидів і однією з форм прояву національної мови, поряд з літературною мовою в його письмовій та усній формі, вони утворюють єдине ціле, зазвичай зване національною мовою країни.

Дослідження лексичних особливостей мовостилю закарпатських письменників дозволяє краще розуміти мовну різноманітність України та сприяє розширенню лінгвістичних знань. Сучасні закарпатські письменники активно виступають на літературній сцені України. Дослідження їх мовних особливостей допомагає краще розуміти сучасну українську літературу та її роль у сучасному культурному контексті. Вивчення мовних особливостей закарпатських письменників сприяє формуванню та збереженню мовної ідентичності мешканців регіону, що є важливим фактором у збереженні культурного різноманіття України.

Для українського, а звідси й для східно- та загальнослов'янського мовознавства чималий інтерес являють дослідження проблеми походження і розвитку територіальних діалектів української мови, висвітлення питання взаємозв'язків одних територіальних діалектів з іншими та їх стосунки до загальнонародної і літературної мови (Кобилянський 1960: 3).

Об'єктом дослідження є дослідження особливостей мовостилю закарпатських письменників, зокрема Дмитра Кешелі на основі трилогії «Політ співочого каміння», Юрія Шипа на основі його творів «Феркові фіглі», «Поки сонце не зайшло», «Пора кривавих слів», Юрія Шкробинця на основі його поезій «Може, в Лету на кане ім'я...».

Предметом дослідження є твори Дмитра Кешелі, Юрія Шипа, та Юрія Шкробинця.

Актуальність теми полягає в тому, що вивчення лексичних особливостей мовостилів дозволяє зберегти та дослідити унікальні риси мови закарпатського регіону. Автори із Закарпаття вносять свій внесок у сучасну українську літературу. Вивчення їх мовостилів може розкрити нові аспекти та перспективи в літературному творчості. Отже, тема є актуальною як для лінгвістичних, так і для літературних досліджень, а також для збереження та вивчення культурної спадщини.

Мета роботи – дослідити особливості мовостилю закарпатських письменників, класифікувати дослідження нами слова.

Завданням роботи є:

1. висвітлення особливостей лексичного значення слова, говорів та діалектів.
2. дослідження особливостей мовостилю письменників на основі творів «Політ співочого каміння», Феркові фіглі», «Поки сонце не зайшло», «Пора кривавих слів», «Може, в Лету на кане і'мя...».
3. аналізування та класифікація досліджених лексем.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів та їх підрозділів, висновку та списку використаної літератури.

У першому розділі подано загальне поняття про лексичне значення слова, роль лексики значення у мові. У другому розділі розкрито лексику української мови з погляду її вживання, а також особливості закарпатських діалектів, важливість говорів. У третьому здійснено дослідження та аналіз лексем письменників.

РОЗДІЛ I

ПРИРОДА ЛЕКСИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

Лексичне значення слова є однією з ключових категорій в лінгвістиці, яка вивчає смислове наповнення лексичних одиниць в мові. Природа лексичного значення слова має глибоке та складне підґрунтя, що включає в себе різноманітні аспекти семантики та структури мови.

Слово, зазвичай має одне або більше лексичних значень, тобто воно має свій смисловий аспект. У мовознавстві слово розглядається як основна лексична одиниця, що складається з фонетичного складу (звуки), графічного вигляду (літери або символи), лексичного значення (смислове навантаження) і граматичних характеристик (частка мови, час, число, відміна тощо). Крім того, слово може мати синонімічні та антонімічні пари, відповідати різним мовним формам і функціонувати в різних мовних контекстах. У загальному вживанні слово використовується для позначення предметів, явищ, дій, станів або відчуттів. Кожне слово має свою власну форму і значення, і в контексті вживання воно може набувати різних відтінків і сенсів.

Семантика – це смисловий аспект мовних одиниць: слів, словосполучень, фразеологізмів, морфем. Під лексичним значенням (семантикою) слова розуміється історично закріплене співвідношення між словом і певним явищем у свідомості людини (групи). Основними об'єктами лексикографічного дослідження є словотворчі одиниці і фразеологізми (Ющук 2004: 154).

У літературі природа лексичного значення слова набуває особливого важливого значення, оскільки слова вживаються для передачі ідей, емоцій, образів та концепцій. Вивчення лексики у літературі допомагає розуміти стиль автора, його інтенції та сприймати текст у повному обсязі. Лексичне значення слова у літературі може бути багатограним та виражати різні аспекти теми, яку автор розглядає. Залежно від контексту та використовуваного мовного засобу, слова можуть набувати глибокого символічного або метафоричного значення, що додає тексту багатозначність та глибину. У літературі також важливо враховувати стилістичні прийоми, які можуть змінювати лексичне значення слів. Наприклад, автор може використовувати фігури мови, такі як метафори, епітети, алегорії тощо, для того, щоб додати до слова нові асоціації та відтінки значень.

Отже, природа лексичного значення слова у літературі виявляється в його великій експресивності, символічності та здатності створювати багатозначність і варіативність інтерпретацій.

1.1 Лексема, як базова одиниця лексичного слова

Лексема є базовою одиницею лексичної системи мови та відіграє важливу роль у розумінні лексичних структур та їхніх взаємозв'язків.

Лексема – це окреме слово з усією сукупністю властивих йому форм словозміни й значень у різних контекстах: форми *голова, голови, голові, голову* і т. д. з усіма її значеннями («частина тіла», «керівник установи», «передня частина колони» і т. ін.) становлять одну лексему – *голова*. Лексема – це узагальнене, абстрактне поняття. Конкретні форми й значення цієї лексеми прийнято називати *алолексами* (або *лексами*) (Левицький 2006: 45).

Словоформа є однією з основних морфологічних одиниць мови та відіграє важливу роль у розумінні морфологічної будови слів та їхнього функціонування в мовленнєвому процесі.

Словоформа — це окреме слово в певній граматичній формі (наприклад: *чорнобривці, землю, квітнуть*). Кожне слово має одне чи більше значень або набуває певного значення в контексті (як, наприклад, займенники). Слів без значення не існує (Левицький 2006: 46).

Під *лексичним значенням* (семантикою) слова розуміють історично закріплену в свідомості народу (колективу) співвіднесеність слова з певним явищем. Лексичне значення слова є продуктом мисленнєвої діяльності людини. Воно пов'язане з редукцією інформації людською свідомістю, з порівнянням, класифікацією, узагальненням. Оскільки слова називають речі, то лексичне значення нерідко називають речовим. Ядром лексичного значення є концептуальне значення (мисленнєве відображення певного явища дійсності, поняття) (Кочерган 2001: 188).

Пряме і непряме значення слова

За характером відношення до позначуваного об'єкта розрізняють значення прямі й переносні.

ПРЯМІ ЗНАЧЕННЯ – це його основне, первісне значення, яке описує явища, предмети чи дії навколишнього світу. Напр.: *червона троянда, гаряча піца, книжкова полиця, автомобільний шлях, молочний продукт, сонячне проміння*.

ПЕРЕНОСНІ ЗНАЧЕННЯ – це слова виникають на основі прямого значення, але використовується для опису явищ, предметів чи дій, які не мають прямого відношення до первісного значення слова.: *солодкі мрії, гірка правда, світле майбутнє, глибока думка, солодкий смак перемоги, холодне серце, світло знань* (Кочерган 2001:191).

МОНОСЕМІЯ ТА ПОЛІСЕМІЯ

Властивість слова мати лише одне значення – моносемія. Слово, яке функціонує у мові лише з одним сталим лексичним значенням, називають однозначним. Слова-моносемантики мають одне конкретне і чітко визначене значення, яке не змінюється в різних контекстах. Наприклад, слово «автомат» визначається лише як механічний прилад для автоматичного виконання операцій (Левицький 2006: 48).

Властивість слова мати кілька різних, але пов'язаних між собою значень – полісемія. Термін "багатозначність" може бути однаково застосований як до слів з двома значеннями, так і до слів, які виражають значно більше значення. Слова-полісемантики можуть мати кілька значень, які виникають з одного первинного значення через різні контексти, асоціації або метафори. Наприклад, слово «лівий» може мати значення як «протилежний правому», так і «політично лівий» (Левицький 2006: 48).

1.2 Роль лексичного значення у мові

Лексичне значення у мові відіграє важливу роль у процесі комунікації та розуміння текстів. Це значення визначається сукупністю понять, які пов'язані з словом або словосполученням і передаються через використання цих одиниць мови. Лексичне значення слів може бути базою для утворення нових слів та виразів у мові. Шляхом поєднання, переосмислення або зміни лексичного значення можуть виникати нові вирази, які відображають нові явища, тенденції або потреби суспільства.

Роль лексичного значення можна розглядати з кількох функцій:

комунікативна функція: лексичне значення слова дозволяє передавати інформацію та спілкуватися з іншими людьми.

Формування мовної системи: лексичне значення слова визначає його місце в мовній системі та взаємозв'язки з іншими словами.

Експресивна функція: лексичне значення виражає емоційні стани, почуття та відчуття мовця.

Основні аспекти лексичного значення:

Денотативна складова: це основне, буквальне значення слова, яке відображає його конкретне поняття або предмет у реальному світі. Наприклад, слово «кіт» має денотативне значення — це ссавець з родини кішкових.

Конотативна складова: це асоціації та емоції, які сприймаються за межами прямого денотативного значення слова. Наприклад, слово «домівка» може викликати асоціації з теплом та затишком.

Семантичні відтінки: різноманітність значень, які можуть мати слова в різних контекстах або в залежності від відтінків використання. Наприклад, слово «світло» може мати значення як фізичне освітлення, так і символізувати знання або інтелектуальне прозорість.

Отже, лексичне значення слова визначається його семантикою, тобто сукупністю значень, які воно може мати в мові. Це описується тим, як слово використовується та розуміється у мовному спілкуванні. Лексичне значення слова також може включати його граматичні характеристики, такі як частину мови. У контексті запиту про закарпатські слова, які запозичені з угорської мови, лексичне значення цих слів визначається їхнім перекладом або семантичними асоціаціями, які вони мають для носіїв мови в Закарпатті.

РОЗДІЛ II

ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ПОГЛЯДУ ЇЇ ВЖИВАННЯ

Лексика української мови відображається як у літературі, так і у повсякденному житті людини, проте з часом та в контексті різних сфер вживання вона може зазнавати змін та еволюції.

У літературі слова використовуються для створення образів, передачі емоцій та ідей. Автори часто користуються різноманітними стилістичними прийомами, такими як метафори, алегорії, епітети та іронія, для того, щоб збагатити текст та передати свою думку чи почуття більш яскраво та ефективно. В цьому контексті лексика вживається з урахуванням її естетичної та емоційної сили.

У повсякденному житті людина використовує слова для спілкування, передачі інформації та вираження своїх думок та почуттів. Значення слів у цьому контексті може бути більш прямим та прагматичним, але також може відрізнятися в залежності від соціального та культурного середовища.

Зауважимо, що в літературі можуть зустрічатися застарілі чи книжні форми слів, які можуть бути менш уживаними у повсякденному мовленні. Однак, деякі з цих слів можуть зберігати свою значущість та використовуватися для створення атмосфери або викликати асоціації з певними історичними періодами.

Вживання лексики в літературі та в повсякденному житті взаємодіє між собою і впливає на розвиток мови. Нові слова, фразеологізми та вирази, які з'являються в літературі або активно використовуються в мовленні, можуть втілюватися в мовний фонд і стати частиною загальноживаної лексики.

Отже, лексика української мови змінюється та адаптується в залежності від контексту вживання, але залишається важливим засобом вираження думок, емоцій та ідей як у літературі, так і у повсякденному житті людини.

2.1 Архаїзми, історизми, неологізми, діалектизми

Архаїзми, історизми, неологізми та діалектизми відіграють важливу роль у сучасному світі через їхню здатність відображати історичний, культурний та соціальний контекст мови

Архаїзми – слова, які втратили свою активну вживаність в сучасній мові тому, що їх із різних причин витіснили інші слова. Наприклад, замість давніх слів чадо, уста,

десниця, зигзиця, ректи тепер вживаються відповідно слова дитина, губи, права рука, зозуля, сказати (Ющук 2004: 225).

У контексті закарпатської літератури архаїзми відображають багатогранність та багатовікову історію регіону, зберігаючи в собі національний колорит та культурний спадок.

Архаїзми мають синоніми:

Чоло-лоб, перст-палець, отчий-батьківський, бран-полон, уповати-надіятися, отверзати-відкривати, вельми-дуже, всує-даремно.

Серед архаїзмів розрізняють:

лексичні — слова, які впритили свою популярність і вживаються рідко: *ланіти (щюки), рать (військо), дзитарі (годинник), вікторія (перемога), лицедій (актор), узріти (побачити), ректи (сказати), одесную (праворуч), оний (той), сиріч (тобто);*

словотвірні — зміни у суфіксах і префіксах: *словеса (слова), рибар (рибалка), сіятель (сіяч), фортеція (фортеця), урозуміти (зрозуміти), возсіяти (засяяти), женський (жіночий);*

фонетичні — зміни у вимові, які вже не є типовими для сучасної мови: *враг (ворог), глас (голос), зерцало (дзеркало), ріжниця (різниця), сподар (господар), пііт (поет), серебро (срібло), вольний (вільний), сей (цей);*

семантичні — застарілі або змінені значення слів, виразів: *лікоть (міра довжини), живіт (життя), колода (вулик), поїзд (валка підвід)* (Ющук 2004: 226).

У творчості сучасних закарпатських письменників архаїзми відіграють важливу роль у створенні атмосфери та аутентичності тексту. Вони надають творам особливого колориту та глибини, розкриваючи унікальність мовного спадку регіону. Використання архаїзмів у творчості закарпатських письменників має важливе значення для збереження та розвитку мовної культури регіону. Це допомагає утверджувати національну ідентичність та підтримувати культурні традиції через літературний процес.

Історизми – це слова або вирази, що мають історичне походження або використовуються для вираження певного історичного часу, подій, осіб або культурних аспектів, вони вже вийшли з активного вжитку (Ющук 2004: 224).

Вони є своєрідними «віконцями в минуле», які дозволяють нам краще зрозуміти та оцінити історичний контекст та специфіку певного періоду. У творчості сучасних закарпатських письменників історизми виконують важливу роль у формуванні мовостилів. Вони допомагають створити аутентичну атмосферу

минулого, передати історичні обставини та особливості життя закарпатського народу на різних етапах його історії. Використання історизмів у творчості закарпатських авторів сприяє глибшому зануренню читача в історичний контекст регіону та надає текстам особливого колориту та автентичності.

Серед історизмів можна виділити такі семантичні групи слів:

а) назви давніх суспільно-політичних реалій: *смерд, кріпак, вельможа, дворянин, поміщик, князь, княгиня, цар, цариця, боярин, воєвода, вїт, жандарм, гайдук, осавула, бурмістр, урядник, становий, возний, виборний, подушне, подимне, чини, соцький, бунчужний, хорунжий, волость, повіт, ратуша, магістрат, нарком, політрук, райком, партком;*

б) назви колишніх професій: *мечник, лучник, списник, кожум 'яка, вугляр, гутник, дігтяр, чумак, камердинер, лакей, козачок;*

в) назви застарілих знарядь праці, зброї: *рало, соха, ступа, жорна, прядка, кайло, сагайдак, келеп, ратище, рогатина, мушкет, гаківниця, фальконет, пістоль.*

г) назви не вживаних тепер предметів одягу: *жупан, кирея, кунтуш, чумарка, кобеняк, свита, сіряк, бекеша, ліврея, кацавейка, каптур, крайка, плахта, очіпок;*

г) назви старовинних грошових одиниць та одиниць міри: *дукат, червінець, гривеник, крейцер, шаг, шеляг, злотий, рубель, лікоть, аршин, сажень, верства, миля, десятина, морг, корець, гарнець, копа, пуд, фунт;*

д) назви зниклих народів, племен: *гуни, печеніги, торки, половці, ятвяги, варяги, поляни, кривичі, радимичі, угличі* (Ющук 2004: 225).

Історизми не мають синонімів. Вони стилістично нейтральні, їх використовують у художніх творах та наукових працях, коли описують події і факти минулих історичних епох (Ющук 2004: 225).

Слова, активне користування якими обмежується певним середовищем, належать до лексики обмеженого функціонування. Серед неї виділяють насамперед територіальні й соціальні діалектизми. Територіальні діалектизми відомі лише в певній місцевості (Ющук 2004: 218).

Наприклад, діалектизми можуть включати слова або вирази, які використовуються лише у певних регіонах або серед певних соціальних груп, і можуть бути незрозумілими для людей, що говорять іншою мовою. Вони можуть також включати в себе специфічну лексику, вимову або граматичні форми, які відрізняються від загальноновживаних у стандартній мові. Функції діалектизмів можуть бути

різноманітними, включаючи ідентифікацію говорів, вираження культурної та регіональної специфіки тощо.

Діалектизми, що позначають поняття, для яких у літературній мові є інші назви, називають словниковими (лексичними). Це власне дублети до літературних слів. Вони відображають особливості мовлення та лексику певного регіону, що відрізняється від загальноживаної літературної мови (Ющук 2004: 219).

Наприклад у південно-західних говорах: *бараболя*, *крумплі* (*картопля*), *ярець* (*ячмін*), *трепета* (*осика*), *хонта* (*бур'ян*), *вивірка* (*білка*), *когут* (*півень*), *льоха* (*свиня*), *маржина* (*худоба*), *тайстра* (*торба*), *нецьки* (*ночви*), *плова* (*дощ*), *цмок* (*райдуга*), *стрий* (*дядько по батькові*), *вуйко* (*дядько по матері*), *нанашко* (*хрещений батько*), *банітувати* (*ляяти*) (Ющук 2004: 219).

Неологізми — нові слова в мові: *довкілля*, *складнощі*, *податківець*, *наркобізнес*, *бартер*, *менеджмент*, *рекетири*, *факс*, *телетайп*, *конверсія*, *дилер*, *імідж*, *грант* (Ющук 2004: 227).

Поява неологізмів в мові обумовлено розвитком людського суспільства, певними явищами, особливостями навколишньої дійсності, а також спробами більш глибоко і точно визначити духовне життя людини. Неологізми можуть створюватися на національному та індивідуальному рівнях (ревізіонізм). Держава і неологізми, як тільки вони з'являються, широко поширені серед більшості носіїв мови (*ваучер*, *бургери*, *безпіщанка*, *бомж*) (Ющук 2004: 227).

2.2 Вплив говірок на літературну мову

Основою літературної української мови стали говори передовсім центральні (мова Шевченкова) й південні київські, позатим — полтавські та харківські; із цих говорів літературна мова взяла собі й на їх основі витворила все потрібне: словника, морфологію, словотворення, складню; ці форми стали «канонічними» для нашої літературної мови, вона їх пильно оберігає й заздрісно не допускає замість них ніяких інших, а особливо мало знаних, тільки говіркових (Огієнко 1949: 53).

Літературна мова неохоче приймає другу форму для того, що вже має в собі, й що не додає їй чогось нового; скажемо, в літературній мові панує: *картопля*, *берегти*, *на коні*, *один*, *дванадцять*, *приїхали два брати*, *Київ – столиця України*, *щоб*, *ходила б*, *просять не палити*, *приглядатися до життя* і т. ін., а тому всі інші говіркові й малознані форми будуть не літературні: *грулі*, *магдебурка*, *бульба*, *сокотити*, *на кони*, *оден*, *дванайцять*, *приїхало ддох братів*, *Київ столицею України*, *щоби*, *ходила би*,

проситься не палити, приглядатися життю й т. ін. Ось таким чином літературна мова “канонізує” собі окремого словника, морфологію й складню, — а все поза цим стає для неї тільки говірковим, хоч цього говіркового може бути й дуже багато (Огієнко 1949: 53).

Говірки можуть внести багато нових слів, виразів і фраз у літературну мову. Оскільки говірки є живими мовними системами, вони активно розвиваються і можуть створювати нові слова або надавати інші значення вже існуючим словам. Вимова в говорах може відрізнятися від стандартної літературної норми. Наприклад, звуки можуть мінятися, акцент може бути різним тощо.

Говори можуть мати відмінності у синтаксисі та граматичних правилах порівняно з літературною мовою. Це може вплинути на спосіб побудови речень у літературних творах. Використання різних говірок може збагатити стиль письменника, надаючи тексту особливий колорит і автентичність.

Слова й форми літературної мови можуть бути мало знані для тих, хто звик до іншої говірки, а літературної мови не вивчився; на це нема іншої ради, крім однієї: літературної мови треба добре вчитися, щоб знати її; цим і займається передовсім школа: на всьому світі школа навчає тільки самої літературної мови, а не мови говіркової; час уже й українському народові по всіх своїх школах, де б ці школи не знаходилися, все одно навчати тільки спільної всеукраїнської літературної мови, а не мови місцевої. Навчання по школах тільки мови місцевої сильно шкодить розвиткові нації (Огієнко 1949: 50).

Літературні твори, які використовують говірки, можуть бути більш доступними та зрозумілими для читачів. Говірки відображають місцеві та регіональні особливості культури, традицій та способу життя. Це дає можливість літературним творам глибше проникнути у менталітет та атмосферу певного регіону. Говірки можуть зберігати стародавні слова, вирази та фразеологізми, які давно вийшли з ужитку у літературній мові. Використання цих слів у літературних текстах додає їм автентичності та колориту.

Діалектологія та література

Діалектологія і література є важливими галузями знання, які мають глибокі зв'язки та взаємовплив. Література, з іншого боку, є мистецьким відображенням життя та духу народу, створеним за допомогою мови. Діалектологія має певні зв'язки з літературою, тому що, українські письменники, мову своїх творів звичайно значною мірою базували на говорах тієї місцевості, звідки вони походили та де жили.

Діалектизми часто використовуються письменниками як спеціальний стилістичний засіб для створення місцевого колориту, тобто для зображення місцевого побуту, ландшафту, типізації мови персонажів, що походять з різних місцевостей. Так, наприклад Д. Кешеля, Ю. Шип вживають чимало закарпатських діалектизмів (Дзензелівський 1966: 34).

Мова є важливим елементом ідентичності кожної групи людей. Вивчення діалектів допомагає зберігати та розвивати культурну самосвідомість регіонів та етнічних груп. Мовні діалекти відображають багатогранність та різноманіття культурного досвіду різних регіонів. Вивчення їх сприяє збереженню та розумінню національної культурної спадщини. Багато сучасних письменників використовують мовні діалекти в своїх творах для створення аутентичного та живого мовного образу. Вивчення діалектів допомагає краще розуміти ці твори.

Отже, діалектологія та література спільно допомагають розкрити багатство мови та культури традиції, сприяє розвитку мовознавства, культурології та літературознавства.

2.3 Особливості закарпатських говорів

У силу певних обставин у різних групах говорів, які складають один діалект, можуть посилюватися наявні діалектні розходження, можуть появлятися нові мовні відмінності, що врешті-решт підриває єдність цього діалекту, і він розпадається на два чи й більше окремих діалектів (Дзензелівський 1966: 6).

Закарпаття, розташоване на заході України, є унікальним регіоном з багатою культурною спадщиною та міжетнічним складом населення. Ця місцевість відрізняється не лише своєю прекрасною природою, але й різноманітністю мовних груп, які вплинули на формування говорів та наріччя у регіоні. Закарпаття має багату культурну спадщину, і мова є ключовим елементом цієї спадщини.

Закарпатські говори відображають унікальність місцевої культури, традиції, звичаї та ідентичність народу. Мова є важливим фактором формування і збереження спільної ідентичності та почуття належності до певної групи чи спільноти. Закарпатські говори сприяють утвердженню ідентичності та спільнотного духу серед місцевого населення. Закарпатські говори додають до різноманітності мовного ландшафту України. Вони відображають різноманіття мовних форм та варіацій, що збагачує національну мовну культуру. Знання закарпатських говорів може бути корисним для туристів, що відвідують регіон. Розуміння місцевої мови може

полегшити комунікацію з місцевим населенням та поглибити розуміння культурних особливостей регіону.

У говорах Закарпатської області: *кукуру́дза* (*киндири́ц'а, тиндири́ц'а, мелáй та ін.*) і *карто́пля* (*кру́мпл'і, р'іна, бу́л'ба*), час збирання цих культур позначається спеціальними термінами: *ла́ман'а* чи *ламан'á* (*час збирання кукурудзи*), *бран'á* (*час збирання картоплі*). Назви одягу в районі Карпат: *ле́йбик* (*ла́йбик*), *кепта́р, পে́тек та ін.*; *та назви специфічних місцевих страв: куле́ша, дз'áма, сукані́ц'і* і тощо (Бевзенко 1980: 54).

Різниця між протиставленими лексичними діалектами полягає в тому, що слова з такими особливостями фонетичного оформлення, що в різних діалектах використовуються різні слова або слова, утворені від одного кореня, але мають різні словотворчі афікси, або не відповідають фонетичним закономірностям цих діалектів. Позначають один і той же об'єкт або поняття (Бевзенко 1980: 54).

У зв'язку зі своєю історією та географічним положенням, закарпатці мають досить широкий лінгвістичний ареал. Вони взаємодіють не лише з українською мовою, але й з угорською, румунською, словацькою та іншими мовами, що призводить до змішання лексики та граматичних форм у їхніх мовних висловлюваннях. Закарпатська мовна культура відзначається своєрідністю та неповторністю. Місцеві говори та наріччя відрізняються відстанню від літературної мови, наявністю специфічних лексичних одиниць, фразеологізмів та архаїзмів, а також особливими фонетичними та граматичними особливостями.

Українське наріччя у Закарпатті має свої відмінності від мови, яка вживається у центральних областях України. Тут можна виявити вплив словацької, угорської та румунської мов, а також архаїчних форм мовлення, що збереглися з часів минулих. Угорці, які проживають у Закарпатті, мають своє власне мовлення, яке базується на угорській мові, але може мати відмінності від стандартного угорського.

Класифікація територіальних наріч в Україні

Таблиця 1

Мова	Наріччя		Діалект/Говір
Українська	Північне		Західнополіський
			Середньополіський
			Східнополіський
	Південно-східне		Наддніпрянський
			Слобожанський
			Степовий
	Південно-західне	Волинсько-подільська група говорів	Волинський
			Подільський
			Наддністрянський
		Галицька-буковинська група говорів	Надсянський
			Покутсько-буковинський
			Гуцульський
		Карпатська група говорів	Бойківський
Закарпатський			
Лемківський			

У сучасній діалектології переважає класифікація, згідно з якою у південно-західному наріччі вирізняються три групи діалектів: 1) волинсько-подільські, що об'єднують два окремі говори, якими розмовляє людина Волині та Поділля; 2) галицько-буковинські, до яких належать покутсько-буковинські (Надпруття), гуцульські та надсянські (Галичина, Буковина) говори; 3) карпатські, що складаються із бойківського, закарпатського та лемківського говорів (Дзензелівський 1965: 53).

Серед протиставних діалектних відмінностей, залежно від їхнього характеру, виділяють кілька різновидів: 1) власне лексичні, або словникові; 2) лексико-семантичні; 3) лексико-словотвірні; 4) лексико-фонетичні. Закарпаття належить до південно-західного наріччя (Дзензелівський 1965: 54).

Наріччя в українській мові характеризуються не лише фонетичними та граматичними особливостями, а й особливостями лексичного складу, зумовленими переважанням різних форм життєзабезпечення та характером іноетнічного впливу, які

відокремлені одна від одної смугою перехідних говорів. Глибина протиставлення між ними також різна, особливо близькі фонетичні діалекти південно-східного і частково південно-західного наріччя.

Говори та наріччя Закарпатської області – це унікальне явище, що відображає багатство культурного та мовного різноманіття регіону. Вони становлять важливу складову частину мовної культури України та варто зберігати та вивчати як невід’ємну частину національної спадщини.

2.4 Визначення вчених про поняття «діалектологія»

Діалекти та мовні варіанти є не лише способом комунікації, але й носіями культурної та історичної спадщини різних регіонів. Вивчення діалектів допомагає зберегти унікальність мовних традицій та національної ідентичності. Вивчення різних діалектів сприяє розширенню мовних знань та вмінь. Воно розвиває мовну чутливість, розуміння мовних варіацій і сприяє кращому володінню рідною та іншими мовами.

Дослідження діалектів дозволяє лінгвістам розуміти процеси мовної еволюції, вивчати закономірності мовної зміни, а також діагностувати стан мови в різних регіонах. Діалекти допомагають уникнути мовного одноманіття та зберегти багатство мовного різноманіття. Вони стимулюють культурний розвиток та сприяють збереженню мовної та культурної спадщини.

Діалекти відображають різноманіття культурних та історичних аспектів мовних спільнот. Вони є частиною ідентичності людей, їх вираження та самовизначення. Вивчення діалектів допомагає у збереженні та підтримці цієї ідентичності. Вивченням діалектології займаються багато вчених, а саме С. П. Бевзенко, П. Ю. Гриценка, Р. Л. Сердега, А. А. Сагаровська. У своїх дослідженнях кожен із них описує та характеризує термін «діалектологія», який вважає найбільш актуальним відносно галузі знань.

П. Ю. Гриценко пропонує таке визначення: *діалектологія* – розділ мовознавства, присвячений вивченню діалектної мови (діалектів), її варіантності, територіальній диференціації, історії формування мовно- територіальних утворень й окремих явищ, співвідношенню та взаємодії з іншими формами існування мови етносу – літературним стандартом, діалектами соціальними (жаргонами, аргю). Українську діалектологію поділяють на синхронну (описову), історичну та соціальну (Гриценко 2005: 149).

Діалектологія (грец. *diálektos* – розмова, говір, наріччя і *lógos* – слово, вчення) – розділ науки про мову, що вивчає діалекти конкретної мови (тобто її місцеві, територіально-мовленнєві різновиди), їх особливості, виникнення і шляхи формування, сучасний стан. Завданням діалектології є вивчення і дослідження закономірностей живої народної мови в усій розмаїтості її місцевих діалектів і говірок, а також географічне поширення говіркових явищ, окреслення і виділення певних діалектних одиниць у їх системі тощо (Сергеда, Сагаровська 2011: 30).

Діалектологія (грецького походження: *dialectos* – наріччя й *logos* – слово, вчення) – це галузь мовознавства, що вивчає діалектну мову, її просторову варіантність і територіальну диференціацію, історію мовно-територіальних утворень і окремих мовних явищ та взаємодію з іншими формами існування мови етносу – літературною, просторіччям, соціальними діалектами (Гриценко 2004: 151).

Вивченням місцевих різновидів мови, її територіальних діалектів і говірок, займається спеціальна галузь мовознавства – діалектологія (від гр. *dialectos* – розмова, говір і *logos* – слово, вчення) (Бевзенко 1980: 3).

Діалектологія, -ї, ж. галузь мовознавства, яка вивчає місцеві діалекти (ВТС, С. 302).

Терміном *діалектологія* (від грецьких слів *diálektos* (*dialektos*) ‘наріччя, говір’ і *lógos* (*logos*) ‘слово, вчення’) позначають мовознавчу дисципліну, що вивчає говіркову мову, її варіативність на різних територіях того самого етносу та у зв’язку з цим історію формування мовних особливостей (Аркушин 2012: 7).

Наука, що вивчає діалекти (говори) певної мови, називається *діалектологією*, мова певної території, будучи виявом загальнонародної мови, може мати або тільки окремі відмінності, або й більш чи виразну систему цих відмінностей (Жилко 1955: 3).

Таблиця 2

Визначення поняття «діалектологія»

№ п/п	Визначення	Автор	Назва праці
1.	Діалектологія – розділ мовознавства, присвячений вивченню діалектної мови (діалектів), її варіантності, територіальній диференціації, історії формування мовно-	Гриценко П. Ю. 2005: 146.	Українська енциклопедія

	територіальних утворень й окремих явищ, співвідношенню та взаємодії з іншими формами існування мови етносу – літературним стандартом, діалектами соціальними (жаргонами, арго).		
2.	Діалектологія (грец. <i>diálektos</i> – розмова, говір, наріччя і <i>lógos</i> – слово, вчення) – розділ науки про мову, що вивчає діалекти конкретної мови (тобто її місцеві, територіально-мовленнєві різновиди), їх особливості, виникнення і шляхи формування, сучасний стан.	Сердега, Сагаровська 2011: 30.	Українська діалектологія навчальний посібник
3.	Діалектологія (грецького походження: <i>dialectos</i> – наріччя й <i>logos</i> – слово, вчення) – це галузь мовознавства, що вивчає діалектну мову, її просторову варіантність і територіальну диференціацію, історію мовно-територіальних утворень і окремих мовних явищ та взаємодію з іншими формами існування мови етносу – літературною,	Гриценко П. Ю, 2004: 151	Українська енциклопедія

	просторіччям, соціальними діалектами.		
4.	Діалектологія , -ї, ж. Галузь мовознавства, яка вивчає місцеві діалекти		Великий тлумачний словник сучасної української літературної мови
5.	Вивчення місцевих різновидів мови, її територіальних діалектів і говірок, займається спеціальна галузь мовознавства – діалектологія (від гр. <i>dialectos</i> – розмова, говір і <i>logos</i> – слово, вчення)	Бевзенко С. П., 1980: 3	Діалектологія. Допущено Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти УРСР як навчальний посібник для студентів філологічних факультетів університетів і педагогічних інститутів
6.	Терміном <i>діалектологія</i> (від грецьких слів <i>διάλεκτος</i> (<i>dialektos</i>) ‘наріччя, говір’ і <i>λόγος</i> (<i>logos</i>) ‘слово, вчення’) позначають мовознавчу дисципліну, що вивчає говіркову мову, її варіативність на різних територіях того самого етносу та у зв’язку з цим історію формування мовних особливостей	Аркушин Г. А. , 2012: 7	Західнополіська діалектологія. Навчальний посібник з регіональної діалектології для студентів спеціальності “Українська мова і література”
7.	Наука, що вивчає діалекти (говори) певної мови, називається діалектологією, мова певної території, будучи виявом загальнонародної мови, може мати або тільки окремі відмінності, або й	Жилко Ф. Т. , 1955: 3	Нариси з діалектології української мови

	більш чи виразну систему цих відмінностей		
--	---	--	--

Отже, можемо зробити висновок з наведених визначень подані у таблиці 1. На основі визначень мовознавців, ми пропонуємо власне визначення діалектології – це галузь мовознавства, яка вивчає діалекти, тобто регіональні варіанти мови, які виникають у зв'язку з розмаїттям географічного, соціокультурного, історичного та етнічного середовища мовної спільноти. Діалектологія досліджує різноманітні аспекти діалектів, такі як фонетика, морфологія, синтаксис, лексика та інші мовні аспекти. Вона вивчає взаємозв'язки між діалектами, процеси, що впливають на їхнє формування та еволюцію, а також вплив діалектів на стандартну мову та національну ідентичність.

Територіальні діалекти є важливою складовою культурної спадщини різних регіонів. Вивчення та документування цих діалектів допомагає зберегти мовну та культурну різноманітність. Допомагає розуміти, які мовні варіанти взаємодіють у випадку мовного контакту, наприклад, коли люди з різних регіонів спілкуються між собою.

РОЗДІЛ III.

ТВОРЧИСТЬ СУЧАСНИХ ЗАКАРПАТСЬКИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Творчість сучасних закарпатських українських письменників є невід'ємною складовою загальноукраїнської літератури, але водночас має свої особливості, які відображають культурний контекст та історичний досвід Закарпаття. Сучасні закарпатські письменники часто використовують у своїй творчості унікальні мовні витоки та лексикон, які відображають багатогранність культурного середовища регіону. Вони зберігають і розвивають традиції закарпатської літератури, включаючи в себе народні мотиви, місцеві легенди та історичні події.

Письменники Закарпаття створюють свої твори у складному соціокультурному контексті, який включає в себе вплив української, угорської, румунської та інших культур. Це дає їм можливість творити унікальні літературні образи та сюжети, які відзначаються глибиною та різноманіттям. Творчість закарпатських письменників відіграє важливу роль у розвитку української літератури. Вони збагачують літературний канон новими ідеями, образами та стилістичними рішеннями, сприяючи розширенню літературного простору країни.

Таким чином, творчість сучасних закарпатських українських письменників відображає багатогранність культурного та літературного досвіду регіону, збагачуючи його своєрідними мотивами, темами та естетичними підходами. Вони відображають унікальність свого регіону, але при цьому активно взаємодіють з загальноукраїнським літературним контекстом, сприяючи розкриттю нових горизонтів української літератури.

Українські письменники найчастіше використовують у своїх творах українську літературну мову, однак часто вдається використання діалектизмів, саме закарпатських письменників. Дослідження нами особливості мовностилю закарпатських письменників та їхні твори зокрема: Дмитра Кешелі на основі трилогії «Політ співочого каміння», Юрія Шипа на основі його творів «Феркові фіглі», «Поки сонце не зайшло», «Пора кривавих слів», Юрія Шкробинця на основі його поезій «Може, в Лету на кане і'мя...».

3.1 Життєвий і творчий шлях письменників

Дмитро Кешеля

Дмитро Кешеля – закарпатський письменник, драматург і сценарист. Народився 27 жовтня 1951 р. в с. Клячаново Мукачівського району в селянській сім'ї. Закінчив філологічний факультет Ужгородського університету (1974). Працює головним редактором Закарпатського обласного комітету радіомовлення і телебачення. Друкується в обласних та республіканських газетах, журналах «Людина і світ» (1983), «Україна» (1983, 1986), «Дніпро» (1984), «Зелені Карпати» (1994) ітд. (Бедь 2007: 158).

Написав чимало статей, репортажів, нарисів. Його належать сценарії відомих документальних відеофільмів про наш край «Симфонія Закарпаття», «Ужгород: зізнання любові», «Осінь Голгофа єпископа Ромжі» та ін. Автор збірок повістей та оповідань «Дерево зеленого дощу» (1978), «Колиска сонця» (1982), «А земля таки крутиться» (1985), «Державна копоня» (1993), «Чим би не бавилися пани, лем би не було війни!» (2003) та ін. Окремими виданнями в перекладі російською мовою вийшли оповідання та новели «Зелений дождь» (1981), удостоєні премії видавництва «Молодая гвария» як краща книга року молодого автор, та повісті й оповідання «Пора грибной печали» (1989). Повість-балада «Коли заговорить каміння» з'явилася в журналі «Дружба народів» (1984) (Бедь 2007: 158).

Твори Д. Кешелі перекладалися також англійською, білоруською, румунською, осетинською, словацькою, туркменською, угорською мовами. Литовською мовою опубліковані оповідання «Дерево зеленого дощу» «Батько», «Тиха днина» (Вильнюс, 1984). Лауреат обласної літературної премії імені Ф. Потушняка за пєсу «Госундрагоші» (1995) та за роман «Чим би не бавилися пани, лем би не було війни» (2003) (Бедь 2007: 158).

Юрій Шип

Народився Юрій Васильович Шип 3 травня 1943 року в селі Мокрому Перечинського району на Закарпатті. Чудова природа довкілля безумовно сприяла формуванню майбутнього громадянина нині незалежної держави пристрасного захисника природи рідного краю. Та, мабуть найбільший вплив зробила ота сімейна атмосфера що панувала у селянській батьківській хаті. Саме там прищеплювалися найкращі моральні якості душу і серце проймає оті десять Божих заповідей, котрі

ставали життєвим кредо, сутністю звичайних буднів трудівника у його боротьбі за життя, за майбутнє своїх дітей. (Шип 1994: 4).

У 1970р. закінчив філологічний факультет (спеціальність «українська мова і література») Ужгородського державного університету. Працював на новобудовах Казахстану та освоєнні цілих земель (1960-1961) (Бедь 2007: 374).

Вчителював у селах Сімерки, Великі Лази та інших місцевостях Закарпаття...Більше чверті століття Юрій Васильович поєднує благородну педагогічну роботу з не менш благородною природоохоронною. Тому й звання «Відмінник охорони природи України» не є випадковим, а скоріше скромною відзнакою багаторічної діяльності цієї людини (Шип 1994: 4).

У 1990-1992 рр. був редактором відділу екології тижневика «Карпатський край». З 1992р. до 2003 р. займав посаду головного спеціаліста державного управління екології та природних ресурсів Закарпатської області. Член Національної спілки письменників України (з 1989 р.) та Національної спілки журналістів України (з 1999 р.). За врятування життя двох дітей з палаючої хати, ризикуючи власним життям, нагороджений урядовою медаллю «За відвагу на пожежі» (1962). Автор 22 поетичних видань (сатири, гумору, духовної та світської лірики, пісенників для дорослих та юних читачів). Його перу належать книжки: «Бита картка» (1984), «Градусна хвороба» (1987), «Феркові фіглі» (1990), «Веснярики» (1994), «Прогулянка звіринцем» (1994) та ін. (Бедь 2007: 375).

Твори Юрія Шипа пройняті полум'яною любов'ю до України, рідного народу, до Бога, природи і людини та іншими гуманістичними постулатами. Пісні на його слова (понад 300) – популярні, неодноразово відзначалися на Всеукраїнських оглядах, займали перші та призові місця на обласних та місцевих конкурсах. Найважливіші віхи життя і творчості Ю. Шипа, його вклад у художню скарбницю Закарпаття, значення в сучасному літературному процесі та громадсько-суспільному житті української нації висвітлені в бібліографічному довіднику «Юрій Шип. Дорога співця» , широко проілюстрованому рецензіями, рукописними доказами, документами, світлинами та іншими цікавими публікаціями довідкового змісту про бібліографію та літературну діяльність письменника (Бедь 2007: 375).

Юрій Шкробинець

Народився 12 листопада 1928 р. в Хусті в родині службовця. Восени 1939 р. доля закинула його до Будапешта, де п'ять літ навчався в гімназії. Згодом закінчує Хустську СШ № 1 із золотою медаллю та філологічний факультет Ужгородського державного університету. Чотири роки викладав українську мову та літературу в Хустському медучилищі. Відтак шістнадцять років був літпрацівником в обласній газеті «Закарпатська правда», завідував відділом літератури й мистецтва. У 1971 р. перейшов на творчу роботу. П'ять років завідував літературною частиною в Ужгородському драмтеатрі (Бедь 2007: 376).

Окремими книжками вийшли поеми Шандора Петефі «Апостол» (1968), «Витязь Янош» (1972), а також вірші для дітей «Ой, вернись, лелеко!» (1988); балади і поема Яноша Араня «Толді» (1969), оповідання Шандора Надя «Примирення» (1952) та сучасної поезії «Угорська арфа» (1970), романи Дюли Іеша «Народжені в пустях» (1958), Клари Бігарі «Жага» (1961) ті ін. Вперше переклав угорські поезії давнього закарпатського вченого Василя Довговича (1983-1849) й опублікував їх у 1-му томі «Антології української поезії», збірнику «На Верховині». Завдяки Ю. Шкробинцю на Україні стали відомі казки в записках Михайла Фінцицького (1842-1916) «Таємниця скляної гори» (1947), що вийшли з післямовою перекладача (Бедь 2007: 377).

Пише також угорською мовою. Перекладає з української на угорську. Це – «Заповіт», «Доля», «Мені однак», «Мені тринадцятий минало» Т. Шевченка, «Вічний революціонер», «Каменярі» І. Франка та ін. Вірші Ю. Шкробинця друкувалися в перекладах російською, угорською, осетинською та мовою комі. Писав пісні для Закарпатського народного хору. Варто назвати хоча б осяжну «Карпатську рапсодію» (композитор С. Мартон), присвячену видатному художникові Ф. Манайлу. Відзначений найвищою нагородою правління Спілки письменників Угорщини – медаллю «За угорську літературу» (1969), а також: медалями ім. Шандора Петефі (1973), ім. Жігмонда Моріца (1979), почесним знаком «За соціалістичну культуру» (1975), літературною премією Всеугорського агентства охорони авторських прав (1977) (Бедь 2007: 377).

Ю. Шкробинець – лауреат міжнародної премії ім. Габора Бетлена, котра щорічно присуджується діячам культури, чия творчість і діяльність стали вагомим внеском у співробітництво і взаєморозуміння між народами Угорщини й Середньої Європи (1990). Лауреат республіканської премії ім. М. Рильського (1983). Член Спілки письменників України з 1964 р. Помер 28 березня 2001 р. (Бедь 2007: 377).

3.2 Діалектний словник мови письменників

1. **Бавитися** ‘гратися’ *дієсл.*: Чим би не *бавилися* пани, лем би не було війни (Кешеля 2012: 9)!
2. **Лем би** ‘лише би’ *част.*: Чим би не бавилися пани, *лем би* не було війни (Кешеля 2012: 9)!
3. **Лем ня** ‘лише мене’: *Лем ня* завадити на ворота, аби’м чиядь і ворони страшила, - крехче, беручись за скроні, баба Фіскарошка. – А в голові, наче покійника відспівують (Кешеля 2012: 43) ...
4. **Марішку’му**: - Мамо, осел рогатий уже встав, *марішку’му* зелену? – гукає із сіней батько (Кешеля 2012: 10).
5. **Дайте’ми** ‘дайте мені’ *займен.*: - Пане Фийсо, спадьте на Бога, *дайте’ми* поцілювати ту вашу ручку, яку сам його величність Мікловш Горті держав у своїх руках! (Кешеля 2012: 11).
6. **Поцілювати** ‘ поцілювати’ *дієсл.*: Пане Фийсо, спадьте на Бога, *дайте’ми поцілювати* ту вашу ручку (Кешеля 2012: 11).
7. **Від ня** ‘від мене’ *займен.*: - Анцьо, вера Божа, йдіть *від ня* під листя й траву, - перелякано сахався, як нечистої сили, пан учитель (Кешеля 2012: 11).
8. **Криволабий** ‘кривоногий’ *прикм.*: То што злословиш, *криволабий* чорте, гуту ти червену, - лускає мене по потилиці баба (Кешеля 2012: 12).
9. **Гута** ‘серцевий напад’: То што злословиш, криволабий чорте, *гуту* ти червену, - лускає мене по потилиці баба (Кешеля 2012: 12).
10. **Безпекаш**: Змізніть’ми наохтема з очей і повісьте колодицю на писок, бо коли почує!... О, сили праведні, коли якийсь *безпекаш* почує про його величність Міклоша Гортія, То ані святі, ані грішні не позбирають моїх кісток по величайних просторах Сибіру! (Кешеля 2012: 11)!
11. **Міклош** ‘Микола’ *ім.*: Змізніть’ми наохтема з очей і повісьте колодицю на писок, бо коли почує!... О, сили праведні, коли якийсь *безпекаш* почує про його величність Міклоша Гортія, То ані святі, ані грішні не позбирають моїх кісток по величайних просторах Сибіру! (Кешеля 2012: 11)!
12. **Тя** ‘тебе’ *ім.*: Пси би *тя* гонили, здохляку! (Кешеля 2012: 13).
13. **Домів** ‘додому’ *ім.*: Пси би *тя* гонили, здохляку! – кричить за мною нянько – лиш прийди’ми *домів* (Кешеля 2012: 13)!

14. **Няньо** ‘батько’ *ім.*: *Няньо*, наче причумлений, підтакнув головою, покірно розвернув серед дороги, коней, і ми спрямували додому (Кешеля 2012: 15).
15. **Мачка** ‘кішка’ *ім.*: Я тя на воротах повішу, абись ворони і *мачки* ляжав! (Кешеля 2012: 15).
16. **Мацкаль** ‘москаль’ *ім.*: Ви што, на правду ці яблука повезете *мацкалям*, а ми взимі будеме гнилицями писки квасити? (Кешеля 2012: 15).
17. **Гатьоше** : - Тпру-у-у..., - потягнув няньо на себе віжки. – А ти, соломонівський гатьоше, што би хотів? (Кешеля 2012: 15)?
18. **Жеби** ‘щоб’ *сполуч.*: Такі яблука лем у Єрусалимі на Великдень святити, а мацкаліско казав, *жеби* я їх гузицею їв... (Кешеля 2012: 15).
19. **Гузиця** ‘сідниця’ *ім.*: Такі яблука лем у Єрусалимі на Великдень святити, а мацкаліско казав, *жеби* я їх *гузицею* їв (Кешеля 2012: 15)...
20. **Сигіняшний** ‘бідний’ *прикм.*: - Так... так... Маєте правду, пане голово... сполотнів *сигіняшний* нянько, відчуваючи, як зо страху у нього вмить замерзають нутроці і зупиняється серце (Кешеля 2012: 15).
21. **Шо** ‘що’ *займен.*: - А *шо-о-о...* Ленін - чорт рогатий! почав щиро обурюватись я - (Кешеля 2012: 17).
22. **Хижа** ‘хата’ *ім.*: Маня ж оговталась нарешті, випрямила плечі, підняла голову, очі повісила на стелю й у передчутті успіху цвіла радісно, як божа ружа під худобною *хижою* (Кешеля 2012: 17).
23. **Газда** ‘господар’ *ім.*: Обидвоє накрутять мені осячі вуха, аби надалі був газдою своєму шаленому язикові і не плував родовід вождів із мальфами й усякою другою скотиною (Кешеля 2012: 18)...
24. **Марш** ‘скоро’ *присл.*: Ану ж *марш* мені з класу! Щоби ноги твоєї тут більше (Кешеля 2012: 18)...
25. **Мештер** ‘майстер’ *ім.*: Дід влапив його вночі, коли *мештер* виводив із стайні двох найліпших наших коней-ваговозів (Кешеля 2012: 19).
26. **Влапити** ‘схопити’ *дієсл.*: Дід *влапив* його вночі, коли *мештер* виводив із стайні двох найліпших наших коней-ваговозів (Кешеля 2012: 19).
27. **Кілько** ‘скільки’ *числ.*: Най буде так дві тисячі я заплачу. Але скажіть, на вашу ласку, а *кілько* то буде коштувати, якшто я тепер у суді комусь вліплю двічі по писку (Кешеля 2012: 20)?
28. **Якшто** ‘якщо’ *спол.*: Але скажіть, на вашу ласку, а *кілько* то буде коштувати, *якшто* я тепер у суді комусь вліплю двічі по писку? (Кешеля 2012: 20).

29. **Писок** ‘рот’ *ім.*: Далі закатав рукави, підійшов до столу і з усього розмаху двічі втеліжив суддю Боніфация по *писку* (Кешеля 2012: 20).
30. **По-газдівськи**: Далі закатав руками, підійшов до столу і з усього розмаху двічі втеліжив суддю Боніфация по *писку*. Відтак вийняв гроші, чинно, *по-газдівськи*, відлічив шість тисяч в поклав на стіл (Кешеля 2012: 20).
31. **Дараб** ‘шматок’ *ім.*: Дід підійшов, розв’язав клунок і поставив переді мною бідончик пасулі з капустою, пляшку молока, шмат кукурудзяника і *дарабчик* солонини там файтові яблука (Кешеля 2012: 21).
32. **Сікурантош** ‘поліція’ *ім.*: - Он ваш Митро... то є злий *сікурантош!* - вчитель войовниче тикнув у мене пальцем (Кешеля 2012: 21).
33. **Неволяшний** ‘непослушний’ *прикмет.*: - Розумієте, Петре, не сердіться, але ваш Митро дуже *неволяшний* (Кешеля 2012: 22).
34. **Комунішт** ‘комуніст’ *ім.*: - Е-е-е, у пане учителю, та ви вірите тим *комуніштам*, - одмахнувся, наче од мухи, дід (Кешеля 2012: 22).
35. **Най ся** ‘хай не’: *Най ся* не приказує, тоті большевики такі брехачі, що не лем би із мальфи чоловіка учинили, а й із сліпої курки австрійську графиню зробили (Кешеля 2012: 22).
36. **Фрасова каріка** ‘чортове колесо’: Ві мого щирого зацікавлення Октябрину Леопольдівну ледь не ввадила фрасова каріка (Кешеля 2012: 35).
37. **Тоті ’ці’** *ім.*: - Та наливайте вже дідові *тоті* нещасні півдеци, - прошу бабу, бо Соломон і насправді такий нездалий, ніби його всю осінь з коноплями ув намулі мочили (Кешеля 2012: 70).
38. **Би’ми** : - Най буде і пессій царь ваш Дарвін-пролетар... Лем най *би’ми* трапив до рук, то я би йому так ребра полічив, що він би забув не лем своє мальфяче імня, а й людське (Кешеля 2012: 23).
39. **В’єдно** ‘разом’ *присл.*: - Но та якшто такий розумний, то погримайте’ го *в’єдно* із своїми вождями... гуту їм червену! (Кешеля 2012: 23).
40. **Вочі** ‘очі’ *ім.*: Я лем єдна у світі йому усю правду уповім у *вочі* – лем найго встріну (Кешеля 2012: 26).
41. **Заплюю** ‘заплюю’ *дієсл.*: Якщо насампочатку вона надриала горло, що „дуплавому Наполійону, як збісному псу, вочі видовбаю”, то посеред дороги клялася, що уже тільки „*заплюю вочі*” (Кешеля 2012: 26)...
42. **Най го** ‘хай його’ *сполуч.*: Я лем єдна у світі йому усю правду уповім у *вочі* – лем *най го* встріну (Шип 2015: 26).

43. **Бештія:** Проте виникла проблема: як бути з козою Танкісткою? Доки вона лазитиме, ця *бештія* чортзна куди втече (Кешеля 2012: 27).
44. **Умираву** ‘вмираю’ *дієсл.*: Тому й мовила замість мого імені „*умираву* за правое діло” (Кешеля 2012: 27).
45. **Чини** ‘роби’ *дієсл.* Коли живою хочеш бути – *Чини*, що чуєш. Поспішай! (Шип 2015: 15).
46. **Гавран** ‘чорт’ *ім.*: І душу разом з ними в Росії *гаврану* продав (Шип 2015: 21).
47. **Кербач** ‘довгий батіг’ *ім.*: Люди там воли в загоні, Часто лускає *кербач* (Шип 2015: 21).
48. **Бузьок** ‘лелека’ *ім.*: Танкістка заверещала і як рвонула бабу за ногу – Фіскарешка злетіла з вікна, як паперовий бузьок (Кешеля 2012: 27).
49. **Бову** ‘боюся’ *дієсл.*: Ко-ко, айбо я ся’го не бову (Кешеля 2012: 28).
50. **Би’тя** ‘б тебе’: Який ти у мене розумний, а який шіковний, гонили *би’тя* мацури по Палестині (Кешеля 2012: 29).
51. **Туйки** ‘тут’ *прислів.*: -Ти што робиш *туйки*, гунцуте-вілагу (Кешеля 2012: 28).
52. **Гунцуте-вілагу:** - Фена би’тя взяла, китайський шулю! – раптом рывкнув над вухом Фийса. – Ти што робиш *туйки*, *гунцуте-вілагу*? (Кешеля 2012: 28).
53. **Шіковний** ‘швидкий’ *прикм.*: Який ти у мене розумний, а який *шіковний*, гонили би тя мацури по Палестині (Кешеля 2012: 29).
54. **Біціглі** ‘велосипед’ *ім.*: - Здивовано сплюнув пан Фийса, так і не оцінивши мої труди по наведенню лиску на *біціглях* (Кешеля 2012: 29).
55. **Вадитися** ‘сваритися’ *дієсл.*: О, та Адам і Єва були собі нормальними людьми, не билися, не *вадилися*, по судах і міліції не ходили... плечима і затнувся (Кешеля 2012: 32).
56. **Конар** ‘гілка’ *ім.*: Тільки смеркло, страдник скрався, Почепив на *конар* клітку (сам за дерево сховався – жде свою кохану квітку) (Шип 2003: 120).
57. **Чулка** ‘шевелюра’ *ім.*: Причаїлась (коло рогу муж когось чекає), *Чулку* зачесав. Аж сяє... Кинувся до хвіртки (Шип 2003: 128).
58. **Чамняний** ‘великий’ *прикм.*: Почалось нове дозвілля – Вигнали з роботи. В п’ятницю дістав „по блату” *Чамняну* пляшчину, Та й забув, що має хату, Діточок, дружину (Шип 2003: 165).
59. **Майдуже** ‘найдужче’ *присл.*: Суне в ліс той (спритний дуже), В кого до сокири хист. Ба, він вабить ще *майдуже* Тих, що з нього мають зиск (Шип 2003: 191)...

60. **Дашто** 'що-небудь' *займен.*: Ішов циган до вариша *Дашто* купувати. Здибав свого товариша (Шип 2003: 199).
61. **Шатя** 'костюм' *ім.*: Твою, Дежів, тамки, То й мені купи ти *шатя*, Можеш і топанки (Шип 2003: 199).
62. **Тапловка** 'гаманець' *ім.*: То не все – кебету мати, Щоб залізти в депутати... Аби вбити свого вовка – Має бути ще й *тапловка* (Шип 2003: 202).
63. **Ровер** 'велосипед' *ім.*: Шоні так понісся?... – Ні! Він гнався на *ровері*, Як бобів об'ївся (Шип 2003: 222).
64. **Шоні** 'Олександр' *ім.*: *Шоні* так понісся?... – Ні! Він гнався на *ровері*, Як бобів об'ївся (Шип 2003: 222).
65. **Фивник** 'начальник' *ім.*: Цілий місяць жив спокійно... Був мій *фивник* у відпустці (Шип 2003: 253)!
66. **Сомар** 'віслюк' *ім.*: У Панаса, як у лева, Недоступна сила, Але з нього хитра Єва *Сомара* зробила (Шип 2003: 256).
67. **Коргаз** 'лікарня' *ім.*: А тепер не бігать, Бо схопив заразу... Ледве ноги тігать З дому до *коргазу* (Шип 2003: 279).
68. **Вумний** 'розумний' *прикм.*: Раз такий *вумний* і так переживаєш за науку, ти у мене тоді здаш екзамен, коли на горі раки не лем будуть свистіти, але й на гусях грати (Кешеля 2012: 29)!
69. **Чинити** 'робити' *дієс.*: Що було мені *чинити*? Чесно зізнатись, я пробував впродовж літа братися за книгу – будь вона триклята (Кешеля 2012: 30).
70. **Вопрос** 'питання' *ім.*: О, то дуже файний *вопрос*, інтересний такий, прицмокнув і стрельнув пальцями інспектор (Кешеля 2012: 30).
71. **Вибалушити** 'витріщати' *дієсл.*: *Вибалушивши* очі, погрозливо розмахуючи кулаками, вона, як уособлення страшної помсти, йшла твердими кроками і, не звертаючи ані найменшої уваги на мене, твердо повторювала (Кешеля 2012: 40) ...
72. **Все'дно** 'все одно': Отже, зрозуміло, мені було тепер *все'дно*: відповідати одразу, а чи чекати аж до другого прищестя Спасителя (Кешеля 2012: 31).
73. **Се** 'цей' *займен.*: - Се осел мантафунський! – крикнув пан Фийса (Кешеля 2012: 32).
74. **Цицьки** 'груди' *ім.*: Я раз видів, як пан учитель лежали, неборятко, п'яні, як кендінов гусак, у кендерици, а Гатьошка сиділа на панові Фийсі і трясла перед їх тварьов голими *цицьками*, ганьбила би ся (Кешеля 2012: 33)...
75. **Ать-два** 'раз два': - Почекайте лем, бабо... я *ать-два*! – запропонував хутко свою поміч (Кешеля 2012: 36).

76. **Мацур** ‘кішка’ *ім.*: Тут же зловив *мацура*, прив’язав до розбитого іграшкового дерев’яного возика (Кешеля 2012: 36).
77. **Кониць** ‘кінець’ *ім.*: - Гойте, люди, *кониць* світу! Спасайтесь, хто може (Кешеля 2012: 36)!
78. **Поприга** ‘перець’ *ім.*: Особливо дісталось лівому вуху - воно, бідне, одразу надулося, як торомба, і ще досі пече-пашить, немов гірка мадярська *поприга* (Кешеля 2012: 36).
79. **Барки** ‘груди’ *ім.*: Тут мій бідний учитель уже не слухав пана інспектора, рвучко підскочив із-за парти, схопив мене за *барки*, потягнув до дверей і, не звертаючи уваги на співчутливі вигуки пана Годі, метнув мною за двері (Кешеля 2012: 39).
80. **Файна** ‘красива’ *прикм.* Коби не Маруся, Я би не женився, Бо Маруся – файна дівка – сподобила ми’ся (Кешеля 2012: 41)...
81. **Цімбор** ‘приятель’ *ім.*: - Но, до фени, усьо розумію, але як ми умудрилися забратися так високо у небо, що й сам місяць уже під нами – осьього, дорогий *цімборе*, не розумію, - прорік по-філософськи Годя (Кешеля 2012: 42).
82. **Іштван** ‘Степан’ *ім.*: *Іштван*, ану ж лиш подивися, що там таке світле унизу? – попросив, заплітаючи язиком, інспектор (Кешеля 2012: 42).
83. **Будюгови** ‘труси’ *ім.*: - Така’м, небожyku, нездала, як цісарські *будюгови* (Кешеля 2012: 43) ...
84. **Чилядь** ‘народ’ *ім.*: Лем ня завадити на ворота, аби’м *чилядь* і ворони страшила, - крехче, беручись за скроні, баба Фіскарощка. – А в голові, наче покійника відспівують (Кешеля 2012: 43) ...
85. **Неборе** ‘чоловік’ *ім.*: - Ти *неборе*, Мішу, маєш дуже немитий писок і такий антихрист, як, най будуть здорові, пан Фийса: доки не дала їм поїсти, то говорили, що сім разів молитися за моє здоровлічко (Кешеля 2012: 43).
86. **Парадичка** ‘помідор’ *ім.*: Минає кілька хвилин і Фіскарощка міниться: в очах спалахують веселі іскорки, лице червоніє, як *парадичка*, і вуста осяває блаженна усмішка (Кешеля 2012: 43).
87. **Здоровля** ‘здоров’я’ *ім.*: Я то вже давно примітив, коли чоловік ізрана не прийме на душу сто грамів, день пропав і *здоровля* пішло цапові під хвіст, - каже ні з того, ні з сього дід Соломон, протираючи біля печі від дрімоти очі (Кешеля 2012: 43).
88. **Ружа** ‘роза’ *ім.*: - Йой, так ми файно, як би у серці *ружса* розцівла, - погладила себе масно баба по грудях (Кешеля 2012: 43).

89. **Ізрана** ‘зранку’ *присл.*: Я то вже давно примітив, коли чоловік *ізрана* не прийме на душу сто грамів, день пропав і здоровля пішло цапові під хвіст, - каже ні з того, ні з сього дід Соломон, протираючи біля печі від дрімоти очі (Кешеля 2012: 43).
90. **Би’сь** ‘би’ *част.*: «-Дала *би’сь* і мені сто грамів, то би нам, Марько, обом уже аж цілий сад розцівів, - каже безвинно дідо (Кешеля 2012: 43).
91. **Писок** ‘рот’ *ім.*: - Ти чого мені сватом Наполійоном тичеш в *писок*, - заскiмлив дід Фіскарощ, кривлячись від бабиної дулі (Кешеля 2012: 44).
92. **Кедвешні** ‘дорогі’ *прикм.*: - *Кедвешні* мої Марько і Мішку!... Самі знаєте, я ніколи не чинив вам зла! Я дуже тяжко вивчав усіх наших дітей (Кешеля 2012: 44)...
93. **Самогонка** ‘горілка’ *ім.*: Аби хоч трішки пом’якшити свою вину перед паном Фийсою, Фіскарощка сунула мені у торбу півлітру *самогонки* (Кешеля 2012: 46).
94. **Погар** ‘склянка’ *ім.*: Перший *погар* - як по льоду, Другий *погар* - як по меду, А третій - уже не питай, Не скупися - наливай!!!- (Кешеля 2012: 46).
95. **Сесю** ‘цю’ *займ.*: - Я не буду давати *сесю* вонючу палинку нікому, - пручався я (Кешеля 2012: 46) ...
96. **Вонючий** ‘смердючий’ *прикм.*: - Я не буду давати *сесю вонючу* палинку нікому, - пручався я (Кешеля 2012: 46) ...
97. **Паленка** ‘горілка’ *ім.*: - А што дідо із бабою... загнали вам *паленки*, - я вийняв із торби пляшку і діловито поставив на стіл (Кешеля 2012: 47).
98. **Лаби** ‘ноги’ *ім.*: Такий би звичай нам треба і сьогодні, бо тепер не встигне бідний чоловік одверичи *лаби* і скріпнути, як його жона уже біжить у блуди (Кешеля 2012: 50)...
99. **Челядник** ‘ремісник’ *ім.*: І тут же навів красномовний приклад із життя неперевершеної блудниці Анці Гатьошки, яка всілякими неправдами хотіла би звести із праведної дороги одного дуже порядного *челядника* (Кешеля 2012: 50).
100. **Айбо** ‘або’ *спол.*: - Митрику, *айбо* наш урок присвячений Великій Жовтневій революції, а також щасливому сьогодні, а ти забрів кудись у дуже великі історичні хащі, - підійшов до мене, мовив якомога лагідніше пан Фийса і тихо шепнув (Кешеля 2012: 52) ...
101. **Копоня** ‘голова’ *ім.*: Бачилося, у мою *копоню* в цю мить збіглися знання і світлі думки всього мого родоводу не до сьомого, а семидесятого коліна (Кешеля 2012: 53).
102. **Фрасова** ‘чортова’ *прикм.*: -А-а-а-а... пане вчителю, та я тоже дуже люблю в історії і казки про октябрську сосіс... соліш... - я, за пана, не міг ніяк вимовити слово „соціалістичну”, і махнув рукою – но, *фрасову* її (Кешеля 2012: 53).

103. **Американтош** ‘американець’ *ім.*: «Щоправда, на мою думку, для того, аби перегнати клятих *американтошів*, треба, аби Хрущов усім нам купив хоча би по дві пари міцного взуття, бо у таких цуравих топанках, у яких ходимо, не те що за Америкою, але й до вітру не добіжиш...» (Кешеля 2012: 53).
104. **Топанки** ‘взуття’ *ім.*: Айбо купи нам з дідом *топанки*! Коли будуть од нас враги тікати (Кешеля 2012: 55).
105. **Аби’сьмо** ‘щоб ми’: *Аби’сьмо* їх могли догнати. А діда обдаруй ще й ногавицями, Аби не світив пісними гузицями (Кешеля 2012: 55)...
106. **Не инак** ‘не інакше’ *присл.*: *Не инак*, як нашому діввакові ворожать! – луснувши себе по чолу, скрикнула Фіскарошка (Кешеля 2012: 56).
107. **Босорканське** ‘відьманське’ *прикм.*: Як мені давно не лупнуло у копоню, же то *босорканське* кубло точить душу нашого маленького праведника! – не могла із собою впоратись Фіскарошка (Кешеля 2012: 56).
108. **Дітвак** ‘дитина’ *ім.*: - Як хочете, Марьо, дітвака спасти, мусити ймити жабу, висушити, розтерти її і порошок розсипати по обійстю того, на кого думаєте – і хворий вітер згине навхтема (Кешеля 2012: 56)!
109. **Хлоп** ‘хлопець’ *ім.*: - Мусиш *хлопе* терпіти, коли хочеш, аби наша золота дитина стала такою, як і людські, - напучувала Фіскарошка мого нянька, бігаючи за ним із відром (Кешеля 2012: 57).
110. **Кошарка** ‘кошик’ *ім.*: Коли Клара Цеткіна тобі казала єдну жабу, то на яку мару аж цілу *кошарку*? – весь час допитував, ківкаючи, Соломон (Кешеля 2012: 57).
111. **Відати** ‘питати’ *дієсл.*: - Я *відаю*, що ти робиш у моєму дворі, газдине широкая?! . гнівно перепитав дід (Кешеля 2012: 59).
112. **Тогди** ‘тоді’ *присл.*: -А що *тогди* твоїй козі винюхувати у моєму дворі! – аж почорнів зі злості дід (Кешеля 2012: 59).
113. **Родня** ‘рідна’ *прикм.*: - Видати, *родню* зачула, - почала хутко відкланюватися баба, тягнучи за роги на вулицю Танківстку (Кешеля 2012: 59).
114. **Всьо** ‘все’ *займен.*: - *Всьо! Всьо!* Наполійонові капут (Кешеля 2012: 60)!
115. **Найти** ‘знайти’ *дієсл.*: Я на старого дябла *найду* управу (Кешеля 2012: 60)!
116. **Коби** ‘якби’ *спол.*: Перебачте, сватику, айбо хто би був знав про наше задрипаное село у великому світі, *коби* не Андрійко і наш славний рід (Кешеля 2012: 61)?
117. **Гертикашний** ‘туберкульозний’ *прикм.*: Сесе тобі, Мішку, не вуйко Франц Йовжка і не татічко Масарик із *гертикашними* демократіями (Кешеля 2012: 63).

118. **Йовжко** 'Йосим' *ім.*: Сесе тобі, Мішку, не вуйко Франц *Йовжка* і не татічко Масарик із гертикашними демократіями (Кешеля 2012: 63).
119. **Ревіти** 'плакати' *дієсл.*: Коза Танкістка, як і всі тварі невинні, маючи від мамки-природи дивовижне передчуття фатальності, певне, уже зачула майбутню трагедію, почала *ревіти* і тягнути Фіскарешку подалі від гріха (Кешеля 2012: 65).
120. **Беременіти** 'вагітніти' *дієсл.*: Після такого акта насильства я не гарантірую, що моя цімборка коза може і далі *беременіти* (Кешеля 2012: 66)...
121. **Леквар** 'повидло' *ім.*: На східцях хати гірко заливається сльозами молодша тітка Єлизавета: якась нечиста сила у неї вночі теж з'їла бутерброд із свинським жиром і лекваром, а вкрала два карбованці (Кешеля 2012: 68)...
122. **Красні** 'гарні' *прикм.*: А коли поверталися додому, скупували за зароблені дудки землі і оселялися в різних кутках, а далі – хто й сам, а хто просто зо сміхуйменували ті поселення назвами держав й континентів, де газди заробили *красні* гроші й купували за них земельні угіддя (Кешеля 2012: 74).
123. **Крумплі** 'картопля' *ім.*: Мама дись годину тому почалапала садити у Бразилію *крумплі*, а Кенеді погнав у Аргентину корову до бика, хіба лем буде Марія Ейзенхауєрова (Кешеля 2012: 75).
124. **Бровза** 'сода' *ім.*: "Будь здоровий, Мішку, напийся *бровзи*" (Кешеля 2012: 78).
125. **випозірувати** 'виглядати' *дієсл.*: «- Йой, Анцьо дорога, хоть і довго не виділа тебе, айбо так, нівроку, випозіруєш, як майське сонечко, - каже баба...» (Кешеля 2012: 81).
126. **Авать** 'або' *сполуч.*: *Авать* // Перо сойки у гузирю // І лети, Мікробо, за границю (Кешеля 2012: 81).
127. **Гаври** 'барліг' *ім.*: Між вікнами на стіні, на місці тихого, мудрого і печального Миколи – Чудотворця бовванів, як медвідь у *гаврі*, тяжкий гнітючий Микита Хрущов (Кешеля 2012: 83).
128. **Розойтися** 'розійтися' *дієсл.*: "малінько сьме ся зобрали, верли штось на язик, гертанку замочили і тихинько *розойшлися*..." (Кешеля 2012: 83).
129. **иппен'ми** 'якраз мені' *присл.*: "*Иппен'ми* у гузиці", - весь час повторює на це Фіскарешка (Кешеля 2012: 86).
130. **ороньова** 'золота' *прикм.*: - Но за такий танець, Марько, я мушу тебе, *ороньова*, тоже погостити, - тяжко дихаючи, мовив дід, відпускаючи Фіскарешку (Кешеля 2012: 88).
131. **ньит** 'ні' *част.*: *Ньит, ньит*, не з твоєї і не з нашої (Кешеля 2012: 88)...

132. **Возьме** 'візьме' *дієсл.*: Фрас не возьме його деревище. А коли *штось* – то не буде й гріх, коли діда задінеме в міх (Кешеля 2012: 104)!
133. **малінько** 'трошки' *присл.*: Не треба нам великого звіра, хіба невеличконого песика авби *малінько* настрахати (Кешеля 2012: 88).
134. **Раньше** 'раніше' *присл.*: Просто там, де був Рим, *раньше* стояв варош Будапешт... і гуси спасли його од большевиків, - не дала собі сісти на голову баба (Кешеля 2012: 95).
135. **файта** 'рід' *ім.*: - А-а-а, Марько, тото вшитко наша *файта*, - підняв гордо догори голову дід (Кешеля 2012: 89).
136. **фатьов** 'парубок' *ім.*: -Ми такі, такі *фатьови*, що камінь озьмемо до рук - він нараз хлібом стане (Кешеля 2012: 89) ...
137. **єден** 'один' *числ.*: - То *єден* фрас! Просто там, де був Рим, *раньше* стояв варош Будапешт... і гуси спасли його од большевиків, - не дала собі сісти на голову баба (Кешеля 2012: 95).
138. **Штось** 'щось' *займен.*: Наш дідо най не свище – Фрас не возьме його деревище. А коли *штось* – то не буде й гріх, коли діда задінеме в міх (Кешеля 2012: 104)!
139. **Шаркань** 'літаюча змія' *ім.*: Ти сідав біля воріт, відштовхувався, а далі мчав, немов шалена *шаркань*, через Палестину, Бразилію, Аргентину і зупинявся аж біля церкви у Ватикані (Кешеля 2012: 105).
140. **льондра** 'блуд' *ім.*: Але тут руські вояки принесли свободу і все майбутнє Піфагора гевкнулося і пішло *льондром* (Кешеля 2012: 106).
141. **Варош** 'місто' *ім.*: Про себе ж вирішив: ліпше вже бути свинським пастухом із дипломами європейських університетів аніж через російську закінчити наполеоном у дурці славного *вароша* Берегова (Кешеля 2012: 108).
142. **серсам** 'інструмент' *ім.*: - Можна подумати, што чеперава Динамітка вообщє нигда в житні у руках чоловічу *серсаму* не держала (Кешеля 2012: 112).
143. **Нанашка** 'хресна мати' *ім.*: Солодка моя бабуся Фіскарощка! Царствічко їй небесне, я ніколи не забуду, як, будучи в гостях у *нанашки* Жофії, на пізвисько Кутузовка (Кешеля 2012: 112).
144. **Жівани** 'бандити' *ім.*: Фіскарощка безцеремонно почала перчити дітей: і злі шелюги, і кривопиські гунцути, і роти немиті, і содомські *жівани* (Кешеля 2012: 112)...

145. **Мицьки** 'котики' *ім.*: Я до сметрі не забуду тих мамчиних слів: вони були пухнасті і ніжні, як *мицьки* на весняних вербових прутиках, м'якенькі, як персики, і пахучі, як груші-медівки (Кешеля 2012: 115).
146. **Мальфеня** 'мавпа' *ім.*: - Мачка'го знає, Анночко: ви такі із чоловіком красиві, а відки це *мальфеня* узялося, - мовила Кутузовка, передаючи мене мамці в руки (Кешеля 2012: 117).
147. **Торомбатий** 'товстогубий' *прикм.*: Можливо, я й не був великим симпатягою – чорний, як вороненя, *торомбатий*, як нігер, зморщений, як печене яблуко, із великими й допитливими, як у мальфеняти, терновими очиськами (Кешеля 2012: 117)...
148. **Будар** 'туалет' *ім.*: - Йой, красний панику, мали би сьте здоровлічко: дуже файно кинулисьте бомбу Наполійонові у *будар* – ушитку хижу задрискало (Кешеля 2012: 127).
149. **Здоровлічко** 'здоров'я' *ім.*: - Йой, красний панику, мали би сьте *здоровлічко*: дуже файно кинулисьте бомбу Наполійонові у будар – ушитку хижу задрискало (Кешеля 2012: 127).
150. **Баюсатий** 'вусатий' *прикм.*: І тільки хотів ляпнути, що той *баюсатий* бачі перший секретар комуністичної організації у селі, але вже, сегінь, давно умер, як Фіскарошка пелькнула (Кешеля 2012: 135).
151. **Бачі** 'дядько' *прикм.*: І тільки хотів ляпнути, що той *баюсатий бачі* перший секретар комуністичної організації у селі, але вже, сегінь, давно умер, як Фіскарошка пелькнула (Кешеля 2012: 135).
152. **Кендериця** 'кукурудза' *ім.*: От сього року, дякуючи Сталіну і комуністичній партії, дуже красно вродила *кендериця*, по-вашому кукурудза (Кешеля 2012: 193)...
153. **Зовуть** 'називають' *дієсл.*: Силоньку свою не губить Хлопець на помості, Та *зовуть* його Піддубним і малі, й дорослі (Шип 1990: 16)...
154. **Коцур** 'кіт' *ім.*: - Що ти, Ферцю, робиш? – Почала кричати: - *Коцура* угробиш! Схаменився! Годі Лупцювати, сину! (Шип 1990: 10).
155. **Гулюкати** 'кричати' *дієсл.*: - Б'є камінням із засідки Твій синочок по вікнові! – *Загулюкала* сусідка Із балкона вниз Феркові (Шип 1990: 11).
156. **Цірить** 'показує' *дієсл.*: Дві куми зустрілись – Митрова й Феркова. Перша зуби *цірить*, Оперує словом: - Вже і ваш петляє, Як вертає в хату (Шип 1990: 33)?
157. **Сночі** 'вчора звечора' *присл.*: - Неборе, - Феркові шепоче Василь про Юрка, - З-під плота безсило *сночі* Забрала «швидка» (Шип 1990: 48).

158. **Графунок** 'випадок' *ім.*: – Чом це, Ферку, ти печальний? Що, лихий *трафунок* збувся? – Так! Учора мій начальник Із відпустки повернувся (Шип 1990: 63)!
159. **Каламайка** 'морока' *ім.*: Петро казиться в люті, Бо має *каламайку*. Про нього у закуті Фігляр читає байку: – Лисиця-керівниця Взяла у поми півня (Шип 1990: 64).
160. **Керт** 'город' *ім.*: І на ниві, й на городі... Віднаходять часто люди. – Може, є і *керті* в мене?! – Молодиця має гадку (Шип 1990: 66).
161. **Потя** 'пташка' *ім.*: Що ж не встиг я доказати, Бо на дворі протяг, Все по правді – болі й тугу- Дошебече *потя* (Шкробинець 2007: 14).
162. **Жвати** 'репетувати' *дієсл.*: - Чого *жвеш*, ге навіжений? У хижі Матій спит (Андрусів 2019: 77)...
163. **Поникай** 'подивись' *дієсл.*: «Йди лем поникай до них, Стьопко. шось там недубрі, чує ми серце...» (Андрусів 2019: 79).
164. **Шпаргейт** 'піч' *ім.*: Запах підсилювався нестерпним теплом від розпеченого до памороків *шпаргейту* (Андрусів 2019: 79).
165. **Цуря** 'одяг' *ім.*: - Чуєш, Ганцю, я тото...Хотів му повісти... Там на сільраду гуманітарку привезли... З Америки...Гуманітарка – то *цуря* усякоє майже нове, і безплатно (Андрусів 2019: 80)...
166. **Анцуг** 'піджак' *ім.*: - Йой, Стьопко, всьо треба... І топанки Матійові на зиму треба, і *анцуг* даякий парадний, бо вже не має шо у церкву вдіти (Андрусів 2019: 80)...
167. **Кошеля** 'сорочка' *ім.*: А вона знай собі бубоніла попід ніс, аби не забути: *Кошелю*, топанки, анцуг, кошелю, топанки, анцуг, кошелю, топанки, анцуг (Андрусів 2019: 81)

3.3 Лексеми, запозичені з угорської мови

Актуальність дослідження діалектів, які містять запозичення з угорської мови, полягає в їхньому значенні для вивчення культурно-мовного спілкування, розуміння історичних зв'язків та ареалів мовного контакту. Однією з ключових аспектів є культурний та мовний розвиток регіонів, що межують з угорськими землями. Дослідження говорів, що містять угорські запозиченнями дають змогу краще зрозуміти історичні, соціальні та культурні взаємозв'язки між народами та етнічними групами, що проживають у цих регіонах. Також вивчення таких діалектів має важливе значення для лінгвістичних досліджень та збереження мовного різноманіття. Воно допомагає встановлювати та досліджувати мовні контакти, розвивати методи лінгвістичного аналізу та класифікації, а також вивчати механізми мовної адаптації та взаємовпливу.

Крім того, з практичної точки зору, дослідження діалектів з угорськими запозиченнями може мати важливе значення для розробки підручників, а також для підтримки та збереження мовної спадщини та культурного діалогу між народами.

Вживання діалектизмів, які запозичені з угорської мови, виникла через те, що Закарпаття було частиною Угорщини протягом тривалого періоду історії, під угорським впливом закарпатці активно взаємодіяли з угорцями, вивчали їх мову і використовували деякі угорські слова в своїй мові. Багато аспектів культури Закарпаття мають спільність з угорською культурою, що може відобразитися у вживання спільних слів. Закарпатський регіон є місцем, де зустрічаються різні культури і етнічні групи. Отже, вживання угорських слів у мовистилі закарпатських письменників виникає з історичних, культурних та етнічних зв'язків між цими регіонами. Наведемо кілька прикладів:

гута 'серцевий напад' – походить від угорського *guta*

мачка 'кішка' – походить від угорського *macska*

газда 'господар' походить від угорського *gazda*

мештер 'майстер' походить від угорського *mester*

дараб 'шматок' походить від угорського *darab*

біциглі 'велосипед' походить від угорського *bicikli*

сомар 'віслиук' походить від угорського *szamár*

коргаз 'лікарня' походить від угорського *korház*

поприга 'перець' походить від угорського *paprika*

цімбор 'приятель' походить від угорського *cimbora*

парадичка 'помідор' походить від угорського *paradicsom*

кедвешний 'дорогий' походить від угорського *kedves*

погар 'склянка' походить від угорського *pohár*

топанки 'взуття' походить від угорського *topán*

кошар 'кошик' походить від угорського *kosár*

леквар 'повидло' походить від угорського *lekvár*

крумплі 'картопля' походить від угорського *krumpli*

ороньова 'золота' походить від угорського *aranyos*

файта 'рід' походить від угорського *fajta*

шаркань 'літаюча змія' походить від угорського *sárkány*

варош 'місто' походить від угорського *város*

серсама 'інструмент' походить від угорського *szerszám*

жівани 'бандити' походить від угорського *zsiványok*

бачі 'дядько' походить від угорського *bácsi*

керт 'город' походить від угорського *kert*

3.4 Тематична класифікація діалектизмів

Тематична класифікація діалектизмів є корисною для систематизації та вивчення лексичного матеріалу, що використовується в різних діалектах. Основні тематичні групи:

антропоніми (імена людей): *Міклош, Шоні, Йовжко, Іштван.*

назви тварин і птахів: *мачка* 'кішка', *бузьок* 'лелека', *сомар* 'віслик', *мальфеня* 'мавпа', *коцур* 'кіт', *потя* 'пташка';

назви частин тіла: *писок* 'рот', *лаби* 'ноги', *копоня* 'голова';

назви рослин: *мицьки* 'котики';

назви одягу та взуття: *шатя* 'костюм', *будюгови* 'труси', *топанки* 'взуття', *цуря* 'одяг', *анцуг* 'піджак', *кошеля* 'сорочка';

речі та прилади повсякденного ужитку: *кербач* 'довгий батіг', *погар* 'склянка', *кошар* 'кошик';

назви предметів: *біціглі* 'велосипед', *тапловка* 'гаманець', *ровер* 'велосипед', *серсам* 'інструмент';

назви властивостей і стану людини: *неволяшний* 'непослушний', *чулка* 'шевелюра', *файна* 'красива', *кедвешний* 'дорогий', *родня* 'рідна', *ороньовий* 'золотий', *файта* 'рід', *торомбатий* 'товстогубий', *баюсатий* 'вусатий';

назва хвороби: *гертикашний* 'туберкульозний';

назви дій і станів: *бавитися* 'гратися', *поцюлювати* 'поцілювати', *вляпити* 'схопити', *заплюю* (1 особа одн.) 'заплющу', *умираву* (1 особа одн.) 'вмираю', *бову* (1 особа одн.) 'боюся', *вадитися* 'сваритися', *вібалушити* 'витріщати', *ревіти* 'плакати', *беременіти* 'вагітніти', *розойтися* 'розійтися', *гулюкати* 'кричати', *цірить* 'показує', *жвеш* (2 особа одн.), 'репетуєш', *поникай* (наказовий спосіб) 'подивись';

назви народного повір'я: *босорканський* 'відьманський', *шаркань* 'літаюча змія'

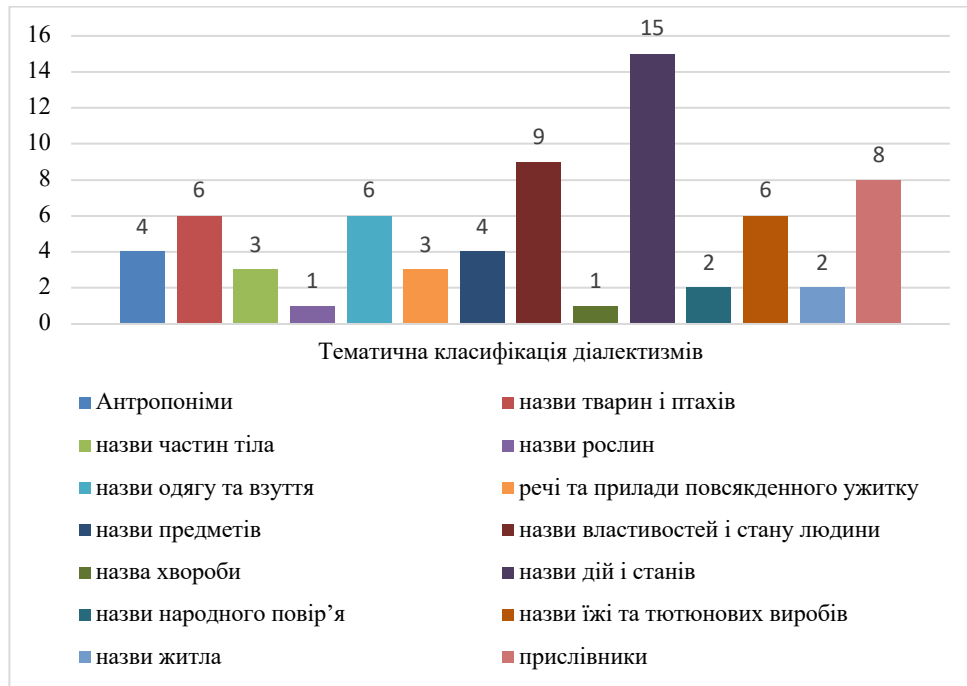
назви їжі та тютюнових виробів: *поприга* 'перець', *парадичка* 'помідор', *леквар* 'повидло', *крумплі* 'картопля', *бровза* 'сода', *кендериця* 'кукурудза'

назви житла: *хижа* 'хата', *коргаз* 'лікарня',

прислівники: *марш* 'скоро', *в'єдно* 'разом', *туйки* 'тут', *майдуже* 'найдужче', *тогда* 'тоді', *иппен* 'ми' якраз мені', *малінько* 'трошки', *раньше* 'раніше'.

інші: *лем би* 'лише би, *лем ня* 'лише мене', *від ня* 'від мене, *гута* 'серцевий напад', *тя* 'тебе', *мацкаль* 'москаль', *жеби* 'щоб', *шо* 'що', *газда* 'господар', *меиштер* 'майстер', *кілько* 'скільки', *якшто* 'якщо', *добридень* 'добрий день', *комунішт* 'комуніст', *фрасова каріка* 'чортове колесо', *тоті* 'ці', *най го* 'хай його', *гавран* 'чорт', *би* 'тя' 'б тебе', *туйки* 'тут', *дашто* 'що-небудь', *фивник* 'начальник', *вумний* 'розумний', *вопрос* 'питання', *все'дно* 'все одно', *Се* 'цей', *ать-два* 'раз два', *кониць* 'кінець', *файна* 'красива', *цімбор* 'приятель', *чилядь* 'народ', *неборе* 'чоловік', *ізрана* 'зранку', *би* 'сь' 'би', *сесю* 'цю', *фрасова* 'чортову', *американтоші* 'американці', *аби* 'сьмо' 'щоб ми', *дітвак* 'дитина', *хлопе* 'хлопець', *тогда* 'тоді', *всьо* 'все', *красні* 'гарні', *авать* 'або', *файта* 'рід', *варош* 'місто', *жівани* 'бандити', *будар* 'туалет', *бачі* 'дядько', *сночі* 'вчора звечора', *трафунок* 'випадок', *каламайка* 'морока', *керт* 'город'.

Тематична класифікація діалектизмів

(Власне редагування)

3.5 Класифікація діалектизмів за частинами мови

Іменники: безпекаш, Міклош, няньо, мачка, мацкаль, гузиця, хижка, газда, мештер, писок, дараб, сікурантош, комунішта, вочі, бешитя, гавран, кербач, бузьок, біціглі, конар, чулка, шатя, тапловка, ровер, Шоні, фивник, сомар, коргаз, вопрос, цицьки, мацур, кониць, поприга, барки, цімбор, Іштван, будюгови, чилядь, неборе, парадичка, здоровля, ружа, писок, самогонка, погар, паленка, лаби, челядник, копоня, американтоші, топанки, дітвак, хлопе, кошар, Йовжско, леквар, крумплі, бровза, гаври, файта, фатьов, шаркань, льондрон, варош, серсам, нанашка, жівани, мицьки, мальфеня, будар, здоровлічко, бачі, кендерия, коцур, трафунок, каламайка, керт, потя, шпаргейт, цуря, аницуг, кошеля.

Дієслова: бавитися, поцюлювати, влапити, заплюю, умираву, чини, бову, вадитися, чинити, вибалушити, відати, найти, ревіти, беремєніти, випозірувати, розойтися, возьме (3 особа одн.), зовуть, гулюкати, цірить, жвеш, поникати.

Прикметники: криволабий, сигіняшиний, неволяшиний, шіковний, чамняний, вумний, файна, кедвешиний, вонючий, босорканський, родня (і.м.), гертिकाшний, красний, ороньовий, торомбатий, баюсатий.

Числівник: кілька, єденю.

Прислівник: *марш, в'єдно, туйки, домів, майдуже, ізрана, не инак, тогди, иппен'ми, малінько, раньше.*

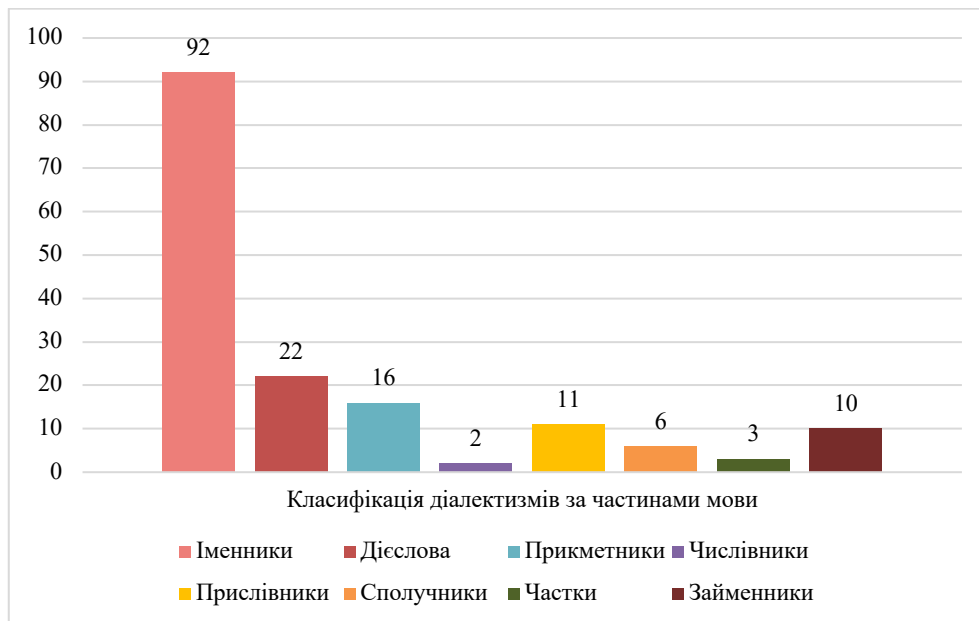
Сполучник: *жеби, якшто, най го, айбо, коби, авать.*

Частка: *лем би, ньит, би'сь.*

Займенники: *ми, тя, ня, шо, тоті, дашто, се, сесю, всьо, штось.*

Картина 2

Класифікація діалектизмів за частинами мови

(Власне редагування)

ВИСНОВОК

Мовостиль Дмитра Кешелі, Юрія Шипа, та Юрія Шкробинця унікальний та різноманітний.

Дмитро Кешель – відомий український письменник і поет з Закарпаття, чия творчість багата на ліричність та фольклорні мотиви. Його твори часто відображають духовність та красу Карпатських гір. Юрій Шип - автор проникливих оповідань і романів, які відображають складний характер людей та життя у гірських селах Закарпаття. Його творчість відзначається глибоким психологічним аналізом персонажів та вірним відтворенням місцевого колориту. Юрій Шкробинень – письменник, чий стиль відрізняється неповторним поєднанням гумору та філософії. Він вміло використовує мовні образи та алегорії, а його твори часто мають глибокий символізм та підтекст.

На нашу думку у цих письменників є спільні риси: Закарпатський контекст: Вони всі народилися або пов'язані з Закарпаттям, що відображається в їхніх творах через описи місцевого життя, фольклорні мотиви та характерні особливості місцевих мешканців. Використання фольклору: Вони вміло використовують елементи народної культури та фольклору у своїх творах, що додає їм особливого колориту та автентичності.

Проаналізувавши мовостиль творів письменників Дмитра Кешелі, Юрія Шипа, та Юрія Шкробинця, нами було виявлено 167 діалектизмів. Найбільше діалектизмів було виявлено в трилогії «Політ співочого каміння» Дмитра Кешелі 140 діалектизмів. У творах Юрія Шипа виявлено 24 діалектизмів, а у творі Юрія Шкробинця – 3.

Аналіз лексичного стилю сучасних закарпатських письменників дозволив виявити особливості використання слів, виразів та фраз, які відображають унікальні риси мовного фольклору та культурного спадку регіону. Розглянуті приклади засвідчують багатогранність та багатство мовної спадщини Закарпаття. У роботі виконано класифікацію лексем, які запозичені з угорської мови, результат дослідження нараховано 26 лексем.

У роботі виконано тематичну класифікацію діалектизмів. Виявлено, що найчастіше в творах митців зустрічаються назви дій і станів їх нараховано 15, а найрідше – назви рослин 1, та назви хвороби теж 1.

У результаті дослідження стало зрозумілим, що лексичний стиль закарпатських письменників відображає важливість культурних та історичних

аспектів цього регіону, включаючи його етнічність, традиції, та особливості спілкування. Це створює унікальну атмосферу та робить твори закарпатських письменників цікавими та привабливими для читачів.

Закарпатські письменники використовують діалектизми, і це надає творам автентичності та колориту. Допоможе авторам точніше передати атмосферу та особливості місцевого життя, культури і традиції персонажів.

Виконано класифікацію за частинами мови. У результаті дослідження ми дійшли висновку, що найбільше іменників із досліджених лексем, всього нараховано їх 92, а найменше числівників 2. Дієслів нараховано 22, прикметників 16, прислівників 11, сполучників 6, часток 3, займенників 10.

Отже, дослідження лексичних особливостей мовостилю закарпатських письменників є важливим для розуміння та підтримки мовної різноманітності та культурного багатства регіону. Це допомагає підкреслити унікальність закарпатської літератури та сприяє її подальшому розвитку та популяризації.

Список використаної література

1. Андрусів Вікторія: Літературне Закарпаття 2018. Збірник. Ужгород. 2019. 77-81.
2. Аркушин Г. А.: Західнополіська діалектологія. Навчальний посібник з регіональної діалектології для студентів спеціальності “Українська мова і література”. Луцьк, 2012. 7.
3. Бевзенко С.П: Діалектологія. Дopusчено Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти УРСР як навчальний посібник для студентів філологічних факультетів університетів і педагогічних інститутів. Київ, 1980. 246.
4. Бедь В. В., Довганич О. Д., Стецяк І. П., Худанич В. І.: Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття. Ужгород 2007, с. 158-378.
5. ВТС = Великий тлумачний словник сучасної української літературної мови
6. Гриценко П. Ю. Діалектизм / П. Ю. Гриценко // Українська мова: енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. 2-ге вид., і допов. – Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2004. – с. 151
7. Гриценко П.Ю. Діалектизм / П.Ю. Гриценко // Українська мова: енциклопедія/редкол.: Русанівський В.М. Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. – 2-ге вид., випр. і допов. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2004. – С. 820.
8. Дзензелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології : (вступні розділи) / Дзензелівський; МВ і ССО УРСР, Ужгородський держ. ун-т. – Ужгород: [б. в.], 1966. – 34-35с.
9. Кобилянський Б. В.: Діалект і літературна мова : (східнокарпат. і покут. діалекти, їх походження і відношення до укр. літ. мови) / Б. В. Кобилянський. – Київ: Рад. шк., 1960.
10. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови – Київ, 1955. – 311с.
11. Кешеля Дмиторо: Політ співочого каміння. Трилогія з народного життя. Ужгород, 2012. 9-193.
12. Кочерган М.П: “Вступ до мовознавства”. Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. 188 – 191 с.
13. Левицький А.Е., Сингаївська А.В., Славова Л.Л. Вступ до мовознавства: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. 46 – 48 с.

14. Огієнко Іван: Історія української літературної мови. Видавництво «Наша культура». Вінніпег, 1949. 48-50с.
15. Сердега Р. Л. Українська діалектологія: навчальний посібник / Р. Л. Сердега, А. А. Сагаровський. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 30 с.
16. Шип Юрій: Поки сонце не зайшло. Ужгород, 2003. 120-279.
17. Шип Юрій: Пора кривавих сліз. Ужгород. 2015. 21-26.
18. Шип Юрій: Скибка духовного хліба. Книжка схвалена і репрезентується з відома управління Мукачівської греко-католицької єпархії. Ужгород, 1994. с. 3-7.
19. Шкробинець Юрій: „Може, в Лету на кане ім’я...” Поезії. Ужгород, 2007. 14.
20. Ющук І. П.: Українська мова. Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ «Либідь», 2004. 149-167с.

Звіт про перевірку схожості тексту OxSico

Назва документа:

Бакалаврська робота_Ковач Н.docx

Ким подано:

Наталка Лібак

Дата перевірки:

2024-05-22 19:27:07

Дата звіту:

2024-05-22 19:47:29

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

48

Кількість слів:

12206

Схожість 31%	Збіг: 42 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 32 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 5%	Кількість: 36 джерела	Перефразовано: 720 слова
Цитування 4%	Цитування: 32	Всього використано слів: 939
Включення 1%	Кількість: 3 включення	Всього використано слів: 62
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 5 слова